

LISTA PENTRU ALEEA PERSONALITĂȚILOR TIMIȘENE
(în ordine alfabetică)

Carol Robert de Anjou (1288 - 1342) personalitatea care a dat un prim impuls dezvoltării orașului Timisoara. La sfârșitul domniei lui, Timișoara e atestată ca „civitas”, adică oraș. În timpul domniei sale, Timisoara devine singurul oras din Romania care figureaza pe hartile europene in sec XIV.

Constantin Avram – (1911 - 1987) inginer român, membru corespondent al Academiei Române.

Corneliu Baba - (1906 – 1997) pictor român, cunoscut mai ales pentru portretele sale

Aca de Barbu (1893 -1958) prima directoare a Operei Naționale Române din Timisoara

Béla Bartók (1881 – 1945) compozitor, pianist, muzicolog și folclorist de origine maghiară. În colaborare cu prietenul său, compozitorul Zoltán Kodály, realizează o culegere de muzică folclorică maghiară, românească, sârbească, croată, turcească și nord-africană, publicată în 12 volume. Béla Bartók a fost un excelent pianist și a compus mai multe lucrări în scop pedagogic, "Microcosmos", cuprinzând 153 piese pentru pian cu grade de dificultate crescândă. Cele șase cvartete de coarde sunt considerate unele din cele mai importante compoziții ale genului.

Virgil Birou (1903 - 22.04.1968) scriitor român

Nicolae Boboc (1920-1999), compozitor, dirijor, etnomuzicolog. A fost director al Filarmonicii din Timisoara și a contribuit la intrarea definitivă în tradiția și istoria culturii nationale a orașului de pe Bega.

Sever Bocu (1874 - 1951) politician român, contabil, ziarist, redactor la ziarul „Tribuna” din Arad, unul dintre fruntașii Partidului Național Român, ulterior Partidul Național Țărănesc, deputat reprezentant al Banatului, apoi ministru în guvernul lui Iuliu Maniu. A fost guvernator al ținutului Timiș între 1938 - 1940 și în 1946 a fost ales deputat de Timiș-Torontal.

János Bolyai (1802 - 1860) mare matematician maghiar, născut la Cluj, fiul matematicianului Farkas Bolyai. A scris la Timisoara, lucrări fundamentale despre geometria neeuclidiană. Lucrarea epocala prin care a creat, geometria neeuclidiană este "Appendix" (1832), aparuta in limba latina ca o completare a manualului intitulat "Tentamen", scris de Bolyai Farkas, tatal sau. Bolyai a scris si un studiu cu privire la teoria numerelor complexe, "Responsio", în 1837.

Pius Brânzeu (1911 – 2002) medic, pictor, scriitor. A fost membru titular activ al Academiei Române. A fost conferențiar și profesor la Institutul de Medicina Timisoara, director de clinica chirurgicala, rector al Institutului de Medicina din Timisoara, In anul 1940 a devenit medic secundar la Spitalul "Dr. Aurel Căndea" din Timisoara. In 1947 a devenit medic primar in chirurgie.

Petru Cermena (1804 – 1882) A fost un entuziast susținător al ideii de unitate națională, iar evenimentele pașoptiste i-au întărit și mai mult această credință. Cermena a luptat prin toate mijloacele pentru coeziunea românilor din Banat, Crișana și Transilvania.

Pavel Chinezu (*1432 - †1494) a fost general în armata regelui Ungariei Matei Corvin. În 1478, Pavel Chinezul a fost numit comite de Timiș și căpitan general al armatei regatului Ungariei, ca urmare a dorinței acestuia de a lupta împotriva turcilor, și pentru a întări sistemul defensiv dunărean, tot mai slăbit în urma atacurilor otomane. În cei 16 ani în care a ocupat această funcție, s-a consolidat atât potențialul economic al Banatului, cât și importanța militară a regiunii.

Aurel Cosma (1867 - 1931) Întâiul prefect român al județului Timiș -Torontal după alipirea Banatului la România în 3 August 1919. În 28 iulie 1919, ultimii militari sârbi au părăsit teritoriul revenit statului român, iar în ziua următoare, generalul francez De Tournadre l-a instalat pe dr. Aurel Cosma în fruntea județului nou constituit Timiș-Torontal, primul prefect român, eveniment marcat azi prin placa de marmură instalată la intrarea actualului Cerc Militar din Timișoara.

Miloș Crnjanski (n. 1893 - d. 1977) ziarist și scriitor sârb. Crnjanski va avea mereu cultul înaintașilor, al întemeietorilor, al tradiției. Despre Timișoara, unde și-a și plasat acțiunea Cărții a II-a din romanul "Migrațiile", își va aminti pe larg în "Lirica Itacăi și comentarii". Va publica o serie de cărți, printre care "O picătură de sânge spaniol", "La Hiperboreeni", un roman care-l va consacra drept unul dintre precursorii postmodernismului și "Migrațiile", roman de inspirație istorică. Tradus în limba franceză, "Migrațiile" a fost declarat de critica pariziană drept "cel mai bun roman străin al anului 1987", iar la Belgrad a fost numit "romanul deceniului" din literatura iugoslavă. Și tot "Migrațiile" a fost ecranizat, filmul purtând același nume. Cărțile lui Miloș Crnjanski au fost traduse în mai multe limbi.

Ioan Curea (n.1901 – d. 1977) astronom și seismolog român. A fost șef de catedră la Institutul Politehnic din Timișoara și a predat la Institutul pedagogic din Timișoara al cărui rector devine în 1962. A înființat Observatorul Astronomic din Timișoara și stațiunea seismografică. A dotat observatorul astronomic și stația seismografică din Timișoara cu aparatură de producție proprie. A desfășurat o vastă activitate didactică și științifică. A publicat un mare număr de lucrări de seismologie, astronomie și lucrări de natură didactică.

Sabin V. Drăgoi (1894 - 1968) compozitor și folclorist român. A fost membru corespondent al Academiei Române. S-a remarcat în primul rând printr-o bogată activitate de folclorist, culegeri precum *303 colinde cu text și melodie*, *360 melodii din Arad și Hunedoara* poartă semnătura lui. Sabin Dragoi a fost unul dintre inițiatorii Școlii Muzicale Românești bazate pe folclorul țărănesc, este creatorul a peste 100 de lucrări în toate genurile muzicale.

Ion Drâmbă (1942 - 2006) campion național și mondial la floretă

Virgil Economu În 28 iulie 1919, dr. Aurel Cosma, numit prefect al județului Timiș - Torontal de către Consiliul Dirigent, decretează preluarea puterii și instalarea administrației românești. La 1 august 1919 sosește în Timișoara prima unitate de jandarmi români, iar la 3 august 1919 își fac intrarea solemnă în oraș, unitățile Armatei Române, sub comanda colonelului Economu. Aspectul orașului era cu totul schimbat: flamura tricoloră împodobește casele orașului, poporul era îmbrăcat în haine de sărbătoare și se grăbea să-i salute pe dorobanții români.

Pesty Frigyes (1823 – 1889) – Istoric, academician, realizatorul celei mai monumentale lucrări de toponimie din timpul dualismului austro-ungar.

În timpul revoluției, în 1849 este funcționar al ministerului de război, între anii 1850 – 1864 a fost secretar al Camerei de comerț și industrie, din 1861 deputat, iar din 1864 se mută la Budapesta primind o importantă funcție de conducere la o bancă.

În 1864 demarează cea mai amplă cercetare privind toponimia.

Francesco Grisellini (*1717, Veneția - †1787, Milano) savant italian. A stat timp de 2 ani și jumătate în Banat. A publicat o lucrare complexă "Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei" în care descrie amănunțit istoria și configurația politică și economico-socială a Banatului dar și a bănățenilor și a obiceiurilor lor.

Adam Muller Guttenbrunn (1852 -1923) scriitor, romancier și om de cultură șvab, care a avut o mare influență asupra vieții culturale, în special în lumea teatrului, din Viena sfârșitului de secol XIX. A fost director al Teatrului din Viena. Prin lucrările sale a popularizat șvabii bănățeni și locurile natale, în lumea culturală germană. O parte semnificativă a operei literare sale (Micul șvab, Iakob și fiii săi, Clopotele meleagului natal, etc.), scriitorul exaltă frumusețea satului bănățean, cu obiceiurile, tradițiile și îndeletnicirile din secolul XIX.

Ioan de Hunedoara (1387 - 1456) ban al Severinului din 1438 voievod al Transilvaniei între 1441-1456, mare comandant militar, tatăl regelui Matia Corvin. Ioan de Hunedoara a transformat Timișoara într-o tabără militară permanentă unde își concentra oștirea înainte de a pleca în campaniile antiotomane de la sud de Dunăre, acordând astfel Timișoarei un rol de prim plan în cruciadele antiotomane. A reconstruit vechiul castel al Timișoarei între 1443 - 1447, după modelul castelului de la Hunedoara.

Avram Imbroane simbol al luptei pentru unire și dreptul la identitate națională, intelectual autentic.

Carol Küttel (1818 - 1875) fost primar al Timișoarei între anii 1859-1861 și 1867-1872. Ca edil, a fost unul extrem de iubit de oameni. În timpul administrației lui, funcția militară a cetății Timișoara a fost treptat redusă. A facilitat construcția drumului public în interiorul cetății și dezvoltarea zonei adiacente cetății. Au fost plantați pomi în Piața Printului Eugen (astăzi, Piața Libertății), strazile au fost pavate, clădirile spitalului și primăriei au fost extinse, a fost înființată brigada de pompieri voluntari și a fost restaurată zona rezidențială. Datorită lui, Timișoara bifează una din premierele cu care se mandrește, aceea că aici a circulat primul tramvai tras de cai. Tot el a construit și actualul Liceu Lenau, câteva teatre, hoteluri etc.

Romul Ladea (1901 - 1970) sculptor român, unul dintre continuatorii sculpturii figurative moderne. Profesor universitar la Cluj-Napoca. Opera sa este una profund realistă, care exprimă o atitudine de înfruntare a destinului, dar și dragostea, mila,

bunătatea, blândețea și grația. Fondatorul școlii românești de sculptură modernă, Ladea a exercitat o influență importantă asupra artei românești.

Traian Lalescu (1882 - d. 1929) reputat matematician, unul dintre fondatorii teoriei ecuațiilor integrale, întemeietorul Institutului Politehnic din Timișoara, academician și profesor universitar la București și la Timișoara. A înființat Școala Politehnică din Timișoara și a fost primul său rector. Are contribuții în multiple domenii ale matematicii pure și aplicate. Este unul din fondatorii teoriei ecuațiilor integrale. A lăsat numeroase studii în domeniile ecuațiilor funcționale, seriilor trigonometrice, fizicii matematice, geometriei, algebrei, istoriei matematicii.

Franz Liebhard (1899 - 1989) (din 1949 pseudonim literar al lui Robert Reiter) a fost inițial poet de limba maghiară și ulterior scriitor de limba germană, originar din Banat.

Dionisie Linția (1880 - 1952) a fost unul dintre cei mai importanți ornitologi români. În perioada interbelică a expus la Muzeul Banatului din Timișoara o colecție de păsări împăiate. În prezent, această expoziție este recunoscută ca fiind cea mai importantă din țară și îi poartă numele. A scris monumentală monografie Păsările. Dionisie Linția a fost primul cercetător care a perceput importanța biotopului de la Mlaștinile Satchinez. Ca urmare a intervențiilor sale, zona a fost declarată, în 1942, rezervație naturală.

Jozsef Lonovics (1793 – 1867) – episcop de Cenad, academician, fondatorul Liceului Timișorean, prima instituție de învățământ superior laic din Timișoara (1841). Născut la Miskolc, a devenit preot cu studiile făcute la Eger și a fost numit episcop de Cenad cu sediul în Timișoara în 1834. În 1848 este numit arhiepiscop de Eger, dar din cauza evenimentelor revoluționare, nu-și va ocupa scaunul. După revoluție se retrage din viața publică și se dedică studiilor sale.

Istvan Losonczy - erou martir al Timișoarei, aristocrat, comandantul cetății Timișoarei în anii 1551 – 1552. După ce timp de 4 ani (din 1547) este prim comite al județului, devine comandantul uneia dintre cele mai importante cetăți ale vremii într-o perioadă dificilă, de expansiune a turcilor în drumul lor spre centrul Europei.

Dan Mateescu (1911 - 2008) inginer român, membru titular al Academiei Române și fost președinte al filialei Timișoara.

Claudius Florimund Mercy (1666 – 1734) a fost primul guvernator al Banatului între 1716 și 1734. El a fost considerat adevăratul întemeietor al orașului modern, autorul reconstrucției Timișoarei. Ambiția lui a fost să facă din Timișoara cel mai frumos oraș din imperiu. Conte Mercy a conceput planul de sistematizare a orașului, a demarat lucrările de fortificare, a reorganizat transporturile, comerțul și poșta. S-a ocupat de regularizarea cursului Begăi, de colonizarea Timișoarei și a întregului Banat, a încurajat agricultura și a pus bazele unei industrii înfloritoare într-un cartier nou creat - Fabric. Sub guvernarea lui a început construirea cetății moderne, o serie de edificii publice existente și astăzi, au fost clădite în anii aceia.

Corneliu Miklosi (1887- 1963) – academician, membru titular al Academiei Române, profesor, inginer mecanic, energetician. O creație importantă a lui este mașina de sudat capete de șină *in situ*, (cale ferată fără articulații) cunoscută sub numele de "Taurus", prima de acest fel din lume. A fost profesor la Politehnica din Timișoara, președinte al

Cercului pentru Încurajarea Sudurii și director al Centrului de Cercetări Tehnice din Timișoara.

Ioachim Miloia (1897 – 1940) cunoscută personalitate culturală a Banatului (pictor, istoric de artă, restaurator de biserici etc.) A fost director al Muzeului Banatului și profesor la Politehnica din Timișoara. A înființat și condus revista „Analele Banatului”, o vreme a fost redactorul revistei Institutului Social Banat-Crișana, a sprijinit activitatea asociației culturale Astra, a întreprins numeroase săpături arheologice, a pictat și a restaurat pictura în numeroase biserici din Banat.

Alexandru Mocioni (n. 1841 - d 1909) om politic român, deputat în mai multe legislaturi în Camera Ungară a Parlamentului de la Budapesta. A sprijinit înființarea unui Partid Național al românilor din Banat și Crișana, al cărui președinte a fost timp de patru luni; a militat pentru drepturile românilor din Banat și din Transilvania. A prezentat primul proiect de lege pentru înființarea unui teatru românesc dar și petiția tinerilor români pentru a dezbate proiectul de lege privind înființarea unei universități în limba română, la Cluj. Pentru a sprijini politica națională a înființat în 1893, la Timișoara, ziarul "Dreptatea". A fost și pianist concertist, compozitor de muzică clasică.

Andrei Mocioni (1812 - 1880) jurist și om politic român, născut la Budapesta, care a militat pentru drepturile românilor din Banat și Transilvania, membru fondator al Academiei Române (1866) și membru onorific din 1870.

Wilhelm Muhle (1845 - 1908) de origine cehă, născut în Teplitz - Schonau, a venit în Timișoara în anul 1866. Aici, a realizat cea mai mare grădină de trandafiri de diverse specii din Balcani. Cel mai admirat grădinar al timpului său, el a cultivat și a exportat flori și arbuști în toată Europa de Sud – Est, la Budapesta și la Viena; a înființat reviste de specialitate, a amenajat numeroase spații în Timișoara, inclusiv Pracul Rozelor, colecția sa de trei sute de hibridi de trandafiri impresionându-l pe împăratul Franz Josef. A primit ordinul de merit Crucea de aur cu coroana, cel de ofițer și titlul de furnizor al Curții imperiale și regale. La sfârșitul deceniului al treilea al secolului XX, în grădinile particulare ale floricultorilor bănățeni existau circa 2000 de varietăți de trandafiri. Din acest motiv, Timișoara a primit numele de "oraș al parcurilor și al trandafirilor".

Ernest Neumann (1917 - 2004) a fost teolog iudaic, care a îndeplinit funcția de prim-rabin, apoi mare rabin al comunității evreilor din Timișoara (1949-2004). Vastele cunoștințe, elocința și simțul diplomatic l-au consacrat de la început. În tragica perioadă a războiului, în anii comunismului și în cei de după decembrie 1989 a reușit, în egală măsură, să păstreze linia echilibrului, ca promotor convins al ecumenismului.

Dositej Obradović (1742 – 1811) călugăr, scriitor și traducător sârb, un mare iluminist care a influențat puternic cultura sârbă prin scrierile sale, născut în Banat în localitatea Ciacova, dintr-o familie de sârbi.

Zsigmond Ormós (1813 –1894) jurist, politician, scriitor, ziarist, critic și istoric de artă maghiar, fondatorul muzeelor timișorene. În 1866 a fost ales subcomite, apoi, în 1871,

comite de Timiș. A pus bazele Societății de Arheologie și Istorie din Ungaria de Sud, nucleul Muzeului Banatului, dar și al Muzeului de Artă din Timișoara. Colecția lui de pictură, grafică și artă decorativă italiană, flamandă, germană, austriacă, maghiară și bănățeană, constând din lucrări de primă mână, respectiv copii după mari maeștrii, va intra în patrimoniul asociației menționate prin donație testamentară.

Augustin Pacha (1870 - 1954) preot romano-catolic și primul episcop al Diecezei de Timișoara. La 29 noiembrie 1930 a fost întronizat în Catedrala din Timișoara. Augustin Pacha a încercat de la bun început să găsească un modus vivendi acceptabil pentru toate naționalitățile care aparțineau Bisericii catolice în regiunea tradițional multiethnică a Banatului. În urma unor înscenări, Securitatea l-a împovărat cu scenariul complicității cu regimul nazist, cu Vaticanul, cu SUA și țările occidentale, transformându-l pe venerabilul episcop în "pionul principal al unor conexiuni oculte" și acuzându-l de trădare de patrie, uneltire împotriva securității interne și externe a Republicii Populare România. A fost arestat și condamnat la carceră.

Eduard Pamfil – medic psihiatru care a trăit și a lucrat la Timișoara.

Deliu Petroiu (1922 - 2008) profesor, critic, personalitate definitorie a vieții spirituale și cultural-artistice din capitala Banatului. Mai mult de patru decenii a trăit și activat în Timișoara, dându-se cu pasiune studiului și sintezei academice, propășirii învățământului universitar și liceal, promovării și popularizării artelor frumoase. A vernisat mii de expoziții, a fost amfitrion a sute de lansări de carte și de simpozioane, autor a sute de articole și de cronici literare, profesor care i-a avut ca elevi pe aproape toți absolvenții Facultății de Litere a Universității de Vest de la înființarea acesteia, Deliu Petroiu a ajuns să fie, în cei 85 de ani de viață, o adevărată instituție culturală a Timișoarei.

Johann Nepomuk Preyer (1805 – 1888) autor al primei monografii a Timișoarei și primar al acesteia între anii 1844 - 1858. Este considerat întemeietorul orașului modern Timișoara. De numele său sunt legate înființarea Fabricii de tutun, înființarea primei case de economii din oraș sau introducerea gazului lampant pentru iluminarea stradală. De asemenea Johan Preyer a condus orașul și în dificilele momente din anii 1848-1849 când orașul a fost asediat precum și în anii imediat următori când Timișoara necesita o reconstrucție rapidă și temeinică.

Eugeniu de Savoya (1663 - 1736) recunoscut drept „eliberatorul Timisoarei”. În 1716, ostile Imperiale Habsburgice, sub conducerea Printului Eugeniu de Savoya, au reușit să elibereze orașul de sub stăpânirea turcească. Din 18 oct. 1716 istoria Timișoarei ia o puternică întorsătură. Evoluția orașului cunoaște de acum un curs cu totul nou, așezat pe coordonatele unei dezvoltări moderne, de factura europeană. Începe reconstrucția și dezvoltarea orașului drept capitală a Banatului. Colonizarea Banatului face din Timișoara un adevărat centru multicultural și multiconfesional.

Filippo Scolari (1369 - 1426) italian venit pe malurile Dunării de Jos a fost printre primii comiți de Timiș care s-a remarcat în luptele antiotomane astfel încât și-a creat o aură legendară. Numit comite de Timiș în anul 1404 a avut merite atât pe plan militar cât și pe plan diplomatic. Ca și comandant militar a purtat numeroase batalii, iar ca diplomat a mediat relațiile diplomatice ungaro-bizantine precum și relațiile dintre Sigismund și Mircea cel Bătrân.

Anton Scudier (1818, Villach – 1900, Viena) general austriac inobilat cu titlul de Baron datorită serviciilor prestate pentru Imperiul Austro-Ungar. Între 26 iunie 1871 – 1

feb 1878 a fost comandant general al Banatului. Din inițiativa lui, pe locul primului cimitir al orașului, a fost realizat un parc. Terenul mlăstinos și nesănos, a fost răscumpărat de general, drenat, nivelat și plantat cu arbori. În 1871 a devenit Cetățean de Onoare al Timișoarei. În 1881, timișorenii au ridicat în mijlocul parcului o statuie de fontă aurită, în mărime naturală, a generalului, în semn de recunoștință, parcul preluând numele acestuia. Statuia a fost dărâmată de revoluționari în 26 octombrie 1918.

Szekely Laszlo (1877-1934) La numai 31 de ani a devenit primul arhitect-sef al orașului de pe Bega, unde autoritățile locale i-au încredințat proiectarea unui abator modern (actualul complex al Abatorului Comunal 1904). A lucrat timp de aproape două decenii în serviciul Primăriei, proiectând cele mai importante clădiri din centrul orașului.

Carol Telbisz (1853 – 1914) primar al Timișoarei între anii 1885-1914. Sub administrația sa, la sfârșitul secolului XIX s-a decis demolarea vechilor fortificații din Timișoara, după ce în prealabil s-a realizat un plan urbanistic după modelul metropolelor occidentale. Timp de trei decenii a condus Primăria Timișoara și a reușit să ridice urbea la un nivel la care nimeni nu se aștepta. Și-a câștigat reputația de cel mai longeviv și cel mai important primar al Timișoarei din toate timpurile.

Sorin Titel (1935 – 1985) scriitor, publicist, profesor. Scrie numeroase schițe, povestiri, romane, eseuri. Între 1964-1971 este redactor la revista Scrisul bănățean din Timișoara (transformată ulterior în Orizont). Publică mai multe romane și își consolidează poziția în Uniunea Scriitorilor. În 1971 se mută la București, unde devine redactor la revista România literară.

Torok Janos (1876 - 1885) "parintele" iluminatului electric stradal, a fost promotorul construirii podurilor metalice timișorene. El a introdus iluminatul electric public în anul 1884, făcând ca Timișoara să fie primul oraș din Europa cu iluminat public pe baza de electricitate. În timpul cât a funcționat ca primar al Timișoarei, acest oraș a trăit prima sa perioadă de progres economic și cultural.

Pavel Vasici Ungureanu (1806-1881), medic, publicist, scriitor, membru titular al Academiei Române. Este creditat ca întemeietorul primei reviste de medicină din Transilvania, „Higiena și școala”, apărută la Timișoara. A fost membru al Societății de medici și naturaliști din Iași, membru al Societății literare din București, și membru al Academiei Române.

Stan Vidrighin (1876 – 1956) a fost primul primar al Timișoarei după unirea Banatului cu România (3 august 1919). Inginerul Stan Vidrighin este una dintre personalitățile care a schimbat decisiv orașul, prin modernizarea rețelei de canalizare și alimentare cu apă. Sub administrația sa, a reorganizat sistemul de apă, canalizare, gaz electricitate și transport în comun, pe modelul Regiilor Autonome deținute de primărie. A fost membru fondator și rector al Școlii Politehnice din Timișoara.

Traian Vuia (1872 – 1950) Inventator român, pionier al aviației mondiale. Între 1903 și 1906 a conceput și a construit un avion monoplan cu cadru din tevi de oțel, cu aripi din pânză de in impermeabilă, întinsă pe un schelet metalic și având forma aripilor liliacului, echipat cu motor cu anhidridă carbonică, cu o singură elice și cu tren de aterizare

prevazut cu roti pneumatice. La 18 martie 1906, la Montesson, Vuia a efectuat cu acest avion primul zbor din lume realizat exclusiv cu mijloacele proprii de bord ale aparatului. Intre 1918 si 1922 a conceput si construit doua tipuri de elicoptere. In 1925 a realizat un generator de abur original, cu circulatie fortata unica, cu presiune si temperatura inalta si cu randament termic ridicat.

Director Direcția Comunicare
Violeta Mihalache